

nějakého čtrnáctiletého floutka, kterému sotva vyrašilo chmýří na bradě? Jenže když ono není dost mužů, kteří by dělali dozorce, všichni jsou na frontě. A ti, co se vrátili, se snaží dát do pořádku dům a sehnat jídlo pro rodinu. Z Helsinek se to komanduje. A potom ještě tvrdí, že nařízením nerozumíme, když tu mluvíme švédsky. Co kdyby sami mluvili švédsky, tohle je dvojjazyčná země! Myslí si, že vědí všechno, ale nechápou nás, ani co by se za nehet vešlo. Dozorci si tu sem tam něco dovolí, to je pravda. Když ale vězeň vezme do zaječích, naši nestřílí do nohy tak jako jinde.

A kam tedy naši střílí? zeptala jsem se.

Do hlavy. Naši střílí rovnou do hlavy.

POSTUPNĚ JSI ZAPLAVIL celou moji mysl. Čekala jsem, že se objevíš na kraji dvorku, a bála jsem se, co by se mi potom stalo nebo co by se stalo tobě. Tak málo stačí, aby se člověk dopustil vlastizrady. Je to ohromné slovo, jako zářící palác a žalář najednou. A přece k němu dojde jedna dvě. Stačí čtyři sledi zabalení v novinovém papíru.

Zatímco jsem dělala domácí práce, ožil jsi v mojí představivosti. Sbíral jsi měděné dráty, oháněl ses krumpáčem. V noci se mi o tobě zdálo. Házel jsi do studny kočku, anebo možná psa. Do kamen jsi nacpal minu. V jakém domě? Komu patřil? To jsem nepoznala, kamna byla uprostřed mlhy. Za tou se ozývaly výbuchy, lidé utíkali a křičeli. Díval se na tebe kůň a ty ses díval na něj, než jsi ho zastřelil.

S trhnutím jsem ze snu procítla. Kolem domu se prohnala smečka toulavých psů, která za divokého štěkání bušila tlapami o zem.

Na jeden jediný den jsi mi sešel z mysli. V půlce března totiž Harriet obdržela zprávu, že Johanova sestra Lovisa se vrátila do Hanka.

Myslela jsem si, že Lovisa zůstane v Tammisaari, protože se tam narodila a má tam příbuzné. Ale ona se zničehonic vrátila. Harriet se během pár hodin sbalila a odešla.

Lovisa před válkou nebydlela ve stejném domě jako Johan a Harriet, ale ve vlastním malém domečku na dvorku, který původně postavili jako záchod a kůlnu na dříví. Když Johan dům zdědil, dal kůlnu přestavit na domek pro Lovisu a sestra se mu na oplátku starala o vaření a o domácnost. Harriet jednou ve snaze dokázat, že je Johan dobrý člověk, vyprávěla, jak se nabídl, že najme i služebnou.

To nedává žádný smysl, prohlásila tenkrát Lovisa. Co budu potom celé dny dělat? Sedět na bývalém záchodě a čekat, až mi ta holka přijde posloužit?

Johan se urazil a zeptal se, jestli Lovise žítí v domku na dvorku najednou není po chuti. Samozřejmě že je, odpověděla Lovisa. Já jen, že je to bývalý záchod. Na což se nedalo nic namítnout, protože to tak skutečně bylo.

A kde teď hodlá bydlet? zeptala jsem se Harriet. Po domu na dvorku se za vašich časů slehla zem, nejspíš jste ho strhli, abyste měli dřevo na topení.

Asi v pokoji pro hosty, řekla Harriet, a když si ukládala věci do lýkového koše, stála ke mně otočená zády.

Nesmíš odejít, snažila se rozkazovat Agnes a zadupala nožkou. Mami, řřekni Harriet, ať ten koš vrrrátí zpátky na lavici.

Potom na lavici ukázala prstíkem a obrátila se k Harriet: Ale hned!

Harriet si nasadila klobouk a Agnes došlo, že rozkazováním nic nezmuže.

Vezmi mě s sebou, žadonila se sepjatýma rukama. Drrrahá Harriet, vezmi mě s sebou.

Nemůžu, řekla Harriet. Maminka si bez tebe neporadí.

Porradí, namítla Agnes.

Připadalo mi, že všechno sleduju odněkud z výšky, dívám se, jak se Harriet pokouší otevřít dveře a Agnes se zapírá proti nim a snaží se jí celým svým tělem zabránit v odchodu.

Cyrus mi jednou napsal o vojákovi, kterému v boji ustřelili nohu. V jeho dopisech matce si nikdy nic takového nepřečteš. Té Cyrus vypráví o vtipných událostech a žertících, kterým se vojáci ve volném čase vzájemně podrobují, nebo prosí, aby mu matka upletla vlněné ponožky. Mně píše o tom, jak se voják plazil po jednom kolenu a hledal nohu. Břízy byly rozstřílené na cimprcamp, muži křičeli a skučeli. Všude kolem se rozléhaly rány a vzduchem poletovala hlína, dřevo, ruce a nohy.

Cyrus nohu řízením štěstěny objevil v kořenech pahýlu stromu. Voják plakal, aby mu ji donesl, a svíral ji v náručí jako dítě nebo milenkou. Podobně ranění prý žadoní, aby je pohřbili i s jejich končetinami, nechtějí z tohoto světa odejít bez vlastní nohy.

Když se Harriet odstěhovala, měla jsem pocit, jako by byla mojí nohou. Nedokázala jsem snést, že ji ode mě odtrhli. A nikdo mi ji nedonesl, ať jsem se modlila sebevíc.

Na Harriet je něco strašlivě vznešeného, tím myslím aristokratického. Ne proto, že by byla domýšlivá. Taková není, anebo vlastně trochu je, občas umí být hrozně povýšená. Ale i tehdy, když se zavrtá do vlastních myšlenek nebo se trápí skrytými obavami, působí, jako by seděla pod křišťálovým poklopem. Nedokážeš od ní odtrhnout oči, když se tam, celá nepřístupná, třpytí. Nemůžeš si pomoci, musíš poklop uchopit a zvednout ho, i když víš, že se potom rozzlobí.

Všechno se probudí k životu, jakmile Harriet vejde do místnosti. Pokud si zrovna vykládám pasiáns a ona se za mě postaví a přes rameno mi mrkne na karty, ke sledování hry se obrátí celý svět. Karty začnou důležitě šustit a vydají ze sebe to nejlepší. Když dělám zavařeninu, stačí, aby Harriet prošla kolem, a cukr vykypí na povrch hrnce jako růžová pěna, aby na ni udělal dojem. Když vyjde z místnosti, světlo zhasne samo od sebe.

Po jejím odchodu jsme s Agnes byly jako dvě děti, které někdo nechal v lese.

Však my si poradíme, řekla jsem Agnes a tiskla ji k sobě. Agnesiny ručky se mi zarývaly do ramen, nevím, jestli mě svírala jako o život, anebo mě od sebe vši silou odstrkovala. Možná že když se mi zmítala v náručí a dělala u toho strašlivý rámus, nevěděla to ani ona sama. Poradíme si, opakovala jsem přes její kvílení. Rusé prameny Agnesiných vlasů mě šlehaly do očí, draly se mi do úst a zachytávaly se mi o hrdlo.

PŘÍŠTĚ JSEM TĚ spatřila na Bílou sobotu, když otevřeli pavilon jachtařského klubu.

To u nás znamenalo velkou událost. V té době tu nebyla jediná kavárna, divadlo ani žádná jiná zábava. I tohle slavnostní otevření se pochopitelně týkalo jen bohatých členů klubu, ale ven před pavilon mohl přijít kdokoliv. A my si odjakživa uměli věci užít i takříkajíc zpoza plotu. Svého času si mnozí místní vydělávali na živobytí v lázních, kde podobně jako naše matka pracovali jako pradelny, leštiči bot nebo lazebnice. Další pak pokaždé vyšplhali na plot ohrazující lázně a jejich vlastní zářivý svět a dívali se, jak hraje orchestr a hosté tančí. Matka si navíc přivydělávala praním povlečení a my sestry jí pomáhaly nosit pytle s prádlem. Ve skutečnosti jsme si ale dovnitř chodily pro svoji dávku hudby a módy. Muziku a oblečení si totiž nikdo nedokáže nechat tak úplně pro sebe, ne dokud mají ostatní oči a uši.

Matka šaty pro mě, Sylvu a Agnes dokončila krátce před Velikonocemi, jako by je šila přímo na slavnostní otevření klubu. Na Bílou sobotu jsme se jedna po druhé prohlížely v zrcadle. Látka z povlaků na matrace byla kouřově modrá a stejně tak jemná.

Mami, řekla Agnes. Ty šaty nás spolklly.